

Almázia

Kultúrna príloha

Banská Štiavnica
Mesto kultúry 2019

21. jún 2018
číslo 6.

samostatne
nepredajné

Divák budúcnosti

„Umením žijeme takmer nonstop. Pod hlavičkou Banská St a nica Contemporary nás sleduje publikum tu v Štiavnicu už X. sezónu.“

V roku 2009 sme sa z rušnej a kultúrou prekypujúcej Prahy presunuli do dedinky Ilija nastálo. Stali sa z nás obyvatelia okresu a odštartovali sme príbeh Banskej St a nica – kultúrneho centra na periférii mesta v priestoroch funkčnej železničnej stanice. Tie si prenajímame od Železníc Slovenskej republiky. Práve tu realizované kultúrne aktivity sú jednou zo záchranných možností ako nevyužitý priestor stanice ochrániť pred degradáciou a vandalmi. Predsa len sa už necestuje tak ako za čias socializmu, kedy vlaky využívalo nepomerne viac cestujúcich, než je tomu dnes.

Do regiónu programovo pozývame vizuálnych umelcov, hudobníkov, teoretikov. Každý rok vznikajú priamo na mieste, v meste, v bývalej železničnej čakárni, v ateliéroch, ktoré vznikli z nevyužitých zasadačiek a kancelárií, desiatky kvalitných diel. S týmito sa návštevník stretáva v galériách a umeleckých priestoroch po celej Európe. Od roku 2016 aj v Galérii Jozefa Kollára na Trojičnom námestí, kde funguje náš malý projektový priestor „Display BSC“. Okruh Štiavniččanov, ktorí návštevu galérie považujú za nevyhnutnú esenciu života v meste už túto značku dôverne pozná. Veríme, že ich počet sa bude práve vďaka získanému titulu Mesto kultúry zvyšovať.

Mesto kultúry na základoch nezávislej kultúry

Pozvanie byť aktívnou súčasťou Projektovej rady Mesta kultúry prišlo priamo od ľudí z mestskej kultúry (Rastislav Marko a Zuzana Patkošová). Prejavili záujem o naše skúsenosti, vedomosti a kontakty s pochopením pre nezávislú kultúru. Vnímame to ako výzvu dokázať mestu, jeho predstaviteľom, že to, čo robíme má zmysel nielen pre úzku komunitu kultúrnych ľudí, ale pre celý región. Zároveň si ceníme fakt, že projekt ostáva apolitický a nezávislý.

*Chceme dokázať
...že kultúra nemusí byť
len „ľudová“
...že kvalitné umenie môže
meniť vnímanie ľudí, ich
citlivosť k vlastnému okoliu,
prítomnosti i minulosti.
...že umenie môže byť
protiváhou k čoraz
dravejšiemu turizmu
...že môže zachraňovať
nevyužitú miestu mesta
a okolia.*

Umelci priamo v teréne

V rámci vizuálneho umenia zúročíme naše skúsenosti v organizovaní rezidenčných pobytov. Artis-in-residence program znamená, že umelec, prípadne umelecký kolektív prichádza do mesta na dlhšiu dobu (zvyčajne je to mesiac a viac) a priamo tu v meste reaguje na podnety, témy, pracuje na

dielach. Mesto sa tak otláča do ich tvorby aj spomienok. V závere ich pobytov vznikajú výstavy, prezentácie rozpracovaných diel, projekcie portfólií, vedú workshopy a diskusie s publikom počas takzvaných Open Studio formátov. V roku 2019 zorganizujeme dva ťažiskové rezidenčné formáty. Prvý pod názvom „TROJICA – mestská rezidencia“ vzniká v spolupráci s Mestom Banská Štiavnica v doposiaľ prázdnych priestoroch v centre mesta. Zámerom je umením vrátiť život časti štiavnického dvora, otvoriť ho nielen umelcom, ale aj štiavničanom a verejnosti vôbec. TROJICA bude hostiť 6 vizuálnych umelcov a 3 literátov. Každý tu strávi mesiac a spolu s vybranými komunitami bude pracovať v samostatnom ateliéri na rôznorodých autorských projektoch. Spomenieme napríklad architekta Jakuba Kopca, ktorý v rímskej osade pri Sv. Antone navrhne a zrealizuje spolu s miestnou komunitou Rómov urbanizmus celého priestoru, kde dnes žije v niekoľkých domoch takmer 50 ľudí. Všetko v úzkej spolupráci s o.z. Pekný život, ktorý je cez osobu Jara Koledu garantom prepojenia umelca a komunity. Andrea Kalinová, ktorú sme pozvali, aby zmapovala kultúrne domy, miestne zasadačky, kiná, funkčné aj nefunkčné miesta, kde sa diala kultúra kedysi, a tiež v pozmenenej forme aj dnes, sa bude pýtať Iliččanov, čo pre nich znamená ich kultúrny dom.

Bude sa pýtať aj obyvateľov Štiavnických Baní, aké majú spomienky na Kino Hviezda.

Na pletiariku tradíciu v meste nadviaže módnym dizajner Jakub Straka. Úspešný mladý autor chce zostaviť osemčlennú „pletiariku skupinu“ žien, s ktorými bude pravidelne pracovať na novej kolekcií pletených odevov.

Umenie a edukácia

Druhým výrazným formátom bude „EDU AIR ateliér“, projekt, ktorého spoluorganizátorom je súkromná základná škola Bakomi a VÚC BB. Program bude rozložený na celý kalendárny rok 2019. Rezidenčný pobyt umelca v ňom vždy doplní workshop s komunitou detí. Práve intenzívna práca s detským divákom je výzvou pre celý projekt Mesta kultúry. Uvedomujeme si, že často je ľahšie k umeniu priviesť mladého diváka, ako presvedčiť toho staršieho s vyhraneným názorom a postojom. Divák budúcnosti je pre nás zásadná výzva. Veď dnešné deti sú budúcimi obyvateľmi mesta a ich názor bude ovplyvňovať aj vizuál a vývoj Štiavnice v budúcnosti. Potrebujeme, aby budúci právnici, lekári, ale aj predavačky či remeselníci mali jasno, v čom spočíva skutočná hodnota Štiavnice.

p.s. Odporúčame vidieť aktuálne:

1. Monumentálnu inštaláciu v priestoroch železničnej čakárne v Banskej Štiavnicu, ktorej autorkami sú Anetta Mona Chisa a Lucia Tkáčová / do 30. júna 2018. Otvorené v nedeľu od 13:30 do 18:00 alebo na telefón kedykoľvek.

2. Výstavu malieb a grafík maliarky Jarmily Džuppovej v priestore Display BSC na prvom poschodí Galérie Jozefa Kollára / do 31. júla 2018.

3. Po troch rokoch opäť Triennale malého objektu a kresby s výbornými súčasnými umelcami v zmenených priestoroch Galérie Jozefa Kollára / vernisáž je v piatok 22. júna o 18te.

Mgr. Zuzana Bodnárová
a doc. Mgr. Art. Svätopluk Mkyta,
Štokovec, priestor pre kultúru,
Banská St a nica Contemporary,
partner projektu
Mesto kultúry 2019

Sme Mestom kultúry 2019!

Banská Štiavnica bude prvým slovenským Mestom kultúry. Adrenalín, napätie a radosť strieda pocit zodpovednosti. Ale kým naplno nastúpi a s ním aj „hora“ novej práce, nedá mi nepoďakovať celému tímu ľudí, ktorí projekt niekedy v nekonečných diskusiách viac ako pol roka intenzívne tvorili, a to: Svätopluk Mkyta (vizuálne umenie), Ján Fakla (divadlo), Tomáš

Lazar (literatúra), Alexandra Pas-torková (hudba), Daniel Harvan (kultúrne dedičstvo), František Krähenbiel (film), Jana Mikitková (divadlo), Zuzana Bodnárová (vizuálne umenie), Iveta Chovanová (vizuálne umenie), Michal Pálka (projektový mamažment), Ivana Laučíková (film), Zuzana Paškayová (film, príloha Almázia), Zuzana Patkošová (neprofesionálne umenie)

Iní spolupracovníci:

Ivana Palečková (grafický dizajn), Marek Chmiel (lettering), Vašo Wuačkowec (moderovanie a rap), Dodo Klimko (hudba)

Rovnako patrí moje poďakovanie aj primátorke a štatutárke žiadateľa Mesta Banská Štiavnica N. Babiakovej za stálu podporu, umeleckú a manažérsku slobodu, ktorú dala všetkým zainteresovaným

v projekte. Bez uvedeného by tento projekt nikdy nemohol vzniknúť.

Náš projekt je o miestnych a pre nich. Veríme, že tak ako sme sa spojili my, sa spoja aj oni v záujme o umenie a kultúru. Nech je rok 2019 skutočnou kultúrnou ALMÁ-ZIOU!

Rastislav Marko,
vedúci programovej rady

Živé umenie pomohlo vyhrať titul Mesto kultúry 2019

Od štartu práce na projekte Mesto kultúry 2019 prešlo viac ako 8 mesiacov a minulú strednú nadišiel konečne deň D, deň finálnej živej prezentácie nášho projektu pred verejnosťou a komisiou Fondu na podporu umenia, zostavenej z odborníkov na rôzne umelecké médiá (od filmu – vizuálneho umenia – histórie – etnografie – kreatívny priemysel – literatúru atď). Časť „Projektovej rady Mesta Kultúry“, kreatívnych ľudí, ktorí sa pravidelne od októbra 2017 stretávali, vymýšľali, písali projekt Banská Štiavnica 2019: Renovácia identity, nastúpila do áut v skorých ranných hodinách 13. júna, smer Bratislava. Ranné vstávanie, dvojhodinová cesta aj klasických 30 minút v dopravnej zápche pred hlavným mestom prešli rýchlo. Nasledovala spoločná káva na Ventúrskej ulici, v blízkosti Univerzitetnej knižnice, kde sa verejné predstavenie konalo. Ešte rýchle kolegiálne pozdravy našich súperov z Nových Zámok aj Spišskej Novej Vsi v atmosfére povinnej nervozity a odhodlania zabojsť o titul všetkými silami a o 10:30 už štart nášho prvého konkurenta – Nových Zámok. Ani sme sa nenazdali, prešlo 20 minút prezentovania aj 20 minút otázok a už sme stáli na pódiu my – Štiavničania. Projektová rada, ktorá sa pod projekt podpísala, je zostavená z aktívnych ľudí, pracujúcich v kultúre dlhodobo, schopných jasne a s presvedčením svoje názory

komunikovať. Scenár celej prezentácie bol zostavený z predstavenia konceptu projektu a hlavných cieľov (Ing. Rastislav Marko), dramaturgie a jednotlivých aktivít (Mgr. art. Janka Mikitková) a záverečného slova (Mgr. Zuzana Bodnárová). Statickú grafiku, ktorú špeciálne pre projekt Almázia vytvorila mladá grafická dizajnérka Ivana Palečková dopĺňali 3 filmové vstupy (vznikli v spolupráci s Henrichom Žuchom). Autentickým sprievodcom našej 20-minútovky bol Václav Šimko alias Wuačkowec, ktorý, naživo predviedol silu slova, rap aj špeciálny štiavnický „vokabulér“. V premiére zaznela ukážka z rozpracovanej „znelky“ Almázia, na ktorej Vašo pracoval s Dodom Klimkom. Živelnosť celej prezentácie, ktorá strhla celé publikum od začiatku do konca, doplnila improvizovaná grafická dielňa, ktorú si priamo na pódiu „rozbalil“ Doc. Mgr. art Svätopluk Mkyta. Známym vizuálnym umelec, grafik s trvalým pobytom na Iliji, tlačil naživo technikou sieťotlačie tričká s oficiálnym projektovým logom Almázia. Atmosféru, ktorú sa podarilo vytvoriť, ocenilo publikum viackrát potleskom aj smiechom, ktorý ináč citelné napätie trochu uvoľnil. Vážnosť situácie si uvedomoval každý, predsa len sa bojuje o prestíž, vôbec prvý titul v histórii a aj nemalé financie určené na podporu súčasnej kultúry. Druhú časť prezentácie tvorilo tzv. „grillovanie“. Séria otázok z očí

do očí, priamo od členov komisie a hostí smerujúca na rôzne úskalia, ktoré projekt môžu čakať. „Trio“ Marko-Mikitková-Bodnárová tieto otázky zvládlo bez zaváhania a dokázali aj v tejto časti, že sú už teraz funkčným, profesionálnym tímom. Projektu venovali tak oni, ako aj všetci členovia Projektovej rady nemalé hodiny času a vymenili si stovky mailov a teraz nastal čas ukázať, že to myslia vážne.

Projektová rada Mesta kultúry pripravuje reprízu prezentácie priamo v Banskej Štiavnici pre všetkých ľudí, ktorí chcú vedieť, čo mesto čaká v roku 2019, a ktorí sa chcú stať jeho súčasťou. O termíne a mieste Vás budeme včas informovať.

Anketa:

Ako na Vás zapôsobilá prezentácia Banskej Štiavnice z pohľadu diváka?

1. Igor Kuhn, výkonný riaditeľ Oblastnej organizácie cestovného ruchu Banská Štiavnica

„Štiavnická prezentácia bola ako smršť. Po pekných a úprimných prezentáciách konkurentov zrazu prišlo 21. storočie. Bolo to živé, striedali sa fakty, videá a akcia, Svätopluk tlačil logo na tričká, ktoré Saša hneď rozdávala divákovi, Vašo pridával „hlas ľudu“. Náš projekt mal však (okrem formy) hlavne jasný cieľ, ktorý presahoval rámec „viac kvalitnejšej kultúry“. Prezen-

tujúcim sa podarilo porote sprostredkovať naliehavosť tejto úlohy. Chvilu som mal pocit, že vyskočím a pridám sa. Štiavničania mali jasnú prevahu aj medzi divákmi. A mnohým z nás sa tislí slzy do očí. Bol som hrdý, a nič by na tom nezmenilo, aj keby sme nevyhrali. Ďakujem všetkým.“

2. Peter Michalík, novinár, organizátor BRAK Bratislavský knižný festival

„Na projekte Banskej Štiavnice ma zvlášť zaujal motív, podľa ktorého chcú jeho aktéri tvarovať kultúrne prostredie mesta v tesnom dotyku s jeho obyvateľmi a nie ako autonómnu, do seba zahľadenú bunku či sériu rozšafných podujatí. Z predloženého zámeru bolo navyše cítiť skúsenosti s náročnými projektovo-manažérskymi postupmi, ako aj každodennou umeleckou prevádzkou. Ide o kombináciu, bez ktorej sa nezaobíde nielen hlavné, ale ani žiadne iné mesto kultúry.“

3. Vlado Talian, dramaturg

„Hoci Štiavnicu poznám celkom dobre a príbehy o tom, ako ľudia zo sídliska neprijímajú to, čo sa deje v historickom centre mesta som už počul nespočetnekrát, prezentácia Almázie ma úplne dostala. Hrozne som si prial aby to Štiavnici vyšlo a videl som pritom už teraz, ako sa to všetko deje. Nebola to žiadna akademická prezentácia, neboli to slová o participácii a komunitách, bola to názorná ukážka, ako sa môžu lámať bariéry. Trochu risk v konfrontácii s konzervatívnymi prezentáciami iných miest, ale vyšiel a ja sa z toho teším.“ → 4

foto: Inštalácia autorskej dvojice Anetta Mona Chisa a Lucia Tkáčová v priestoroch čakárne železničnej stanice v Banskej Štiavnici je s rozmermi 8,4m x 9,4m najväčším súčasným umeleckým dielom na Slovensku. Vidieť ju verejnosť môže ešte do konca mesiaca jún 2018. Viac info: www.banskastanica.sk, zdroj: L. Rohárik

Ako sa žilo v Tabakovej továrni

V prílohe Almázia sme už spomínali na Pletu a banícky život, a v tomto čísle Vám prinášame rozhovor s pani Zlaticou Ruskovou, dlhoročnou zamestnankyňou Tabakovej továrne.

Ako dlho ste pracovali v Tabakovej továrni a na akej pozícii?

Nastúpila som v roku 1976, dva dni po maturite na ekonomickej škole. Začala som ako sekretárka riaditeľa, pána Koleka, úžasného človeka. Pracovala som tam až do roku 1996.

Aké výhody prinášala práca v Tabakovej?

Väčšinu zamestnancov tvorili ženy, tie boli vo výrobnjej sfére. Muži mali na starosti údržbu strojov alebo pracovali na doprave, prípadne na iných pracovných postoch.

Hovorilo sa, že kto robil v Tabakovej, ten sa mal dobre. Platy boli na tú dobu skvelé a podnik sa o nás

vedel postarať. Postupne sme otvorili škôlku, s Pletou sme si vymieňali miesta za detské jasle. Mali sme vlastnú závodnú kuchyňu, v ktorej výborne varili. S prácou v Tabakovej sa spájalo množstvo zamestnaneckých výhod.

Veľkú zásluhu na tom mal aj náš pán riaditeľ. Veľmi svedomito sa staral a zaujímal o chod závodu. Ráno po príchode do práce si obliekol plášť a odišiel medzi ľudí do výroby. Vrátil sa, až keď obišiel celú továreň. Už cestou do práce, býval vo vilke pri „Tabačke“, skontroloval dvor, či je všetko upratané a v poriadku.

S novým majiteľom, ktorý prevzal podnik v roku 1993, nastali zmeny. Pribudli strážne služby, kontroly na vrátnici... Napriek tomu sme neprišli o výhody, dokonca nám zvýšili platy.

Ako sa „žilo“ v Tabakovej?

Žili sme všetci ako jedna veľká rodina, vždy sme boli súdržní. Pravidelne sme organizovali kultúrne

jektov som šiel trochu s malou dušičkou. Počul som o kvalitných konkurenčných projektoch a z vlastnej skúsenosti viem, že dobré projekty sa nerodia ľahko. Prezентujúci štiavnickí rodáci spolu s novými štiavničankami mi doslova vyrazili dych už na začiatku – formou aj obsahom. Čo ma však dostalo úplne, bolo zameranie projektu. Nie, nie je zameraný na prilákanie nových turistov, zvyšovanie návštevnosti v sezóne, nemá „robiť zábavky Bratislavčanom“. Je určený štiavničankom, snaží sa osloviť a získať pre kultúru práve ich. Verím, že na konci tohto projektu bude štiavnica lepšie miesto pre život. Almázia štiavnica, držím Vám palce.“

5. Michal Pálka, projektový manažer

„Na prezentáciu v Bratislave

foto: Tabaková továreň – dvor, r. 1910, zdroj: archív SBM

akcie, ako napríklad „Brigáda bavi brigádu“. Boli to Brigády socialistickej práce rozdelené na úsek baliarne, výroby, technicko-hospodárskych pracovníkov, údržby. Každá brigáda si vymyslela vlastný program a bola to vždy veľká zábava. Hudbu zabezpečoval pán Kružlic a pán Štrenger, vynikajúce pohostenie naša závodná kuchyňa. Naše zábavy trvali vždy až do rána. Spoločné akcie, najmä pri rôznych sviatkoch, sme organizovali aj s pracovníkmi Plety a Rudných baní, s ktorými sme mali veľmi dobré vzťahy.

Celkovo bol voľakedy život v štiavnickej kludnejší a súdržnejší, ľudia boli k sebe ľudskejší.

som sa veľmi tešil, no bol som aj nervózný. Predsa len, mala to byť posledná časť na dlhej ceste od myšlienky, prípravy projektového návrhu, až po finálny projekt. Veľmi pozitívne som vnímal odbornosť prezentérov v druhom bloku, kedy padli otázky od členov poroty. Žiadna z nich neostala „visieť“ vo vzduchu. Nikto nebol zaskočený či neostal v rozpakoch. Vtedy som bol úprimne rád, že máme v tíme profesionálov aj mimo štiavnicu, no srdcom už v štiavnicu.“

7. Saša Pastorková, organizátorka festivalu Zvuk for štiavnica

„O kultúre sa dá rozprávať, no dá sa ju aj žiť v priamom prenose. Členovia programovej rady na čele s rapujúcim moderátorom dokázali, čo všetko sa môže ukrývať za

Stretávate sa s bývalými „Tabačiarimi“?

Pravidelne sme sa začali stretávať v roku 2015. Vzniklo to nevinne, chceli sme v menšom kruhu osláviť okrúhle narodeniny pána riaditeľa Koleka. Rýchlo sa to rozšírilo a namiesto päťdesiatich ľudí sa stretlo stodvadsať. Odvtedy stretnutia organizujeme pre veľký záujem každý rok. Pri poslednom sa nás opäť stretlo stotridsať. Ľudia sa chcú stretávať. Boli to pre mnohých dôležité a pekné časy.

Za rozhovor ďakuje
Zuzana Paškayová

slovným spojením „živá kultúra“ v meste. Osobnosti, ktoré vyšli doslovné s kožou na trh a hoci aj s malou ľudskou tréťou si odvážne obhájili svoje postavenie na poli štiavnickej kultúry. To, že sa dokázali spojiť v mnohom odlišné individuality a nasledovať spoločný cieľ, si zaslúži obdiv.“

8. Zuzana Patkošová, oddelenie kultúry Mesta Banská štiavnica

„Prezentácia nášho mesta bola skvelým výsledkom spolupráce tímu kreatívnych ľudí, ktorí do nej dali svoje srdce aj dušu. Nemohli sme nevyhrať. Popri prezentáciách dvoch ďalších miest bola svieža a vtipná. Absolútne uvoľnila akademickú atmosféru a spontánne reakcie plné pozitivity.“

Z. Bodnárová

← 2 **4. Marek Kapusta, manažer speváckeho zboru Superar**
„Na záverečnú prezentáciu pro-

Almázia

Špeciálna príloha pri
príležitosti kandidatúry
Banskej štiavnickej na titul
Mesto kultúry 2019.

Zodpovedný redaktor:

Zuzana Paškayová

Autori príspevkov:

Z. Paškayová, R. Marko

Z. Bodnárová, S. Mikyta

Návrh designu: I. Palečková,

Grafické spracovanie: M. Sisková

Vydavateľ: Mesto Banská štiavnica.

Samostatne nepredajné.

Hlavný partner
projektu

Tento projekt bol podporený z verejných zdrojov poskytnutých Fondom na podporu umenia. Príloha reprezentuje výlučne názor autorov a fond nezodpovedá za obsah publikácie.